

Slutrapport för förstudie

Mobil naturskola i Gävleborg

2021-09-30

Uppdragsgivare:
Uppdragstagare:

Sofia Lord, miljöstrateg, LHU-nätverk Gävleborg
Karin Brolin, miljöpedagog, Gästrikre återvinnare

“Utomhus skapas, genom ett upplevelsebaserat lärande där alla sinnen aktiveras, ett lugnare lärlimbat än inomhus. Vi inte bara ser och hör utan smakar, luktar, känner och berör. Kunskaperna går in via hela kroppen och blir mer bestående och hållbara.”

Anders Szczepanski,
Nationellt Centrum för Utomhuspedagogik, Linköpings Universitet

Sammanfattning

Utomhusmiljön är en pedagogisk tillgång och möjlighet för grundskola och fritidshem. Genom att starta upp en mobil naturskola som kommer ut till grundskolor och fritidshem i Gävleborgs län underlättar det för verksamheterna att få ta del av fortbildning och undervisning gällande utomhuspedagogik.

Förstudiens uppdrag har varit att rekognoscera hur en mobil naturskola ska vara organiserad och finansierad för att ett flerårigt pilotprojekt ska kunna startas upp. Pilotstudien ska på sikt kunna förstärka skolornas möjligheter i Gävleborgs län att utveckla utomhusbaserad undervisning, som ett komplement till klassrumsundervisning och sedan gå över i en kontinuerlig verksamhet. Metodiken sker i en flerstegsprocess med naturskolepedagoger som gör återkommande besök med fortbildning för lärare, lektionstillfällen för elever och rekognoscering av utemiljöer nära skolan för lärande.

Det finns sexton skolor/fritidshem i Gävleborg som är intresserade av att delta i en pilotstudie varav majoriteten är belägna i Hälsingland. En mobil naturskola är oftast på rull men det krävs ändå en fast plats för dagar med administration, planering och förvaring av fordon. Huvudmannaskapet för att driva ett treårigt pilotprojekt är fortfarande en öppen fråga och det finns ett behov av en huvudman som arbetar över kommungränserna och ser samverkansmöjligheter. För att söka medel från LONA, regionala medel och fonder för att starta upp ett pilotprojekt så är det också avgörande att ha en uttalad huvudman.

Under förstudien har flertalet aktörer kontaktats för att undersöka intresse för huvudmannaskap. De som då har sagt nej till ett huvudmannaskap är: Region Gävleborg, Länsstyrelsen Gävleborg och Högskolan i Gävle. Ingen aktör har ännu sagt ett tydligt ja till ett huvudmannaskap. LHU-nätverk välkomnar intresserade kommuner och organisationer, som skulle kunna tänka sig att ingå i ett huvudmannaskap för en mobil naturskola, att höra av sig via mejl till ruc@hig.se. Vi hjälper gärna till att informera om förstudien, samt att arrangera möten mellan intresserade kommuner och organisationer, som är intresserade av att fortsätta undersöka möjligheterna och samverka för att starta en pilot för en mobil naturskola i någon del av Gävleborgs län.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1 Introduktion	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	6
1.3 Mål	6
1.4 Styrgrupp	6
1.5 Referensgrupp	6
1.6 Input från kommuner och intressenter	7
1.7 Ekonomi för förstudien	7
2 Omvärldsbevakning	7
2.1 Omvärldsbevakning av mobila naturskolor	7
3 SWOT Styrkor, svagheter, möjligheter och hot för mobil naturskola.	7
4 Pilotstudie mobil naturskola	9
4.1 Mål	9
4.2 Innehåll och plan för pilotstudie	9
4.3 Årshjul	12
4.4 Målgrupp för pilotstudie	13
4.5 Organisation	13
4.6 Aktörer som vill samverka	14
4.7 Kommunikation och marknadsföring	15
4.8 Ekonomi för en mobil naturskola	16
4.9 Finansiering av pilotprojekt	18
5 Framtiden	21
5.1 Olösta frågor	21
5.2 Vad gör vi nu?	22
5.3 Några praktiska tips längs vägen	22
6 Bilagor	24
Bilaga 1 Omvärldsbevakning	24
6.1 Fältbussen, Botkyrka kommun	24
6.2 Fältlabbet, Stockholms stad	26
6.3 Enabygdens naturskola, Enköpings kommun	27
6.4 Nyköpings naturskola, Nyköpings kommun	28
6.5 Tierps naturskola, Tierps kommun	29

1 Introduktion

1.1 Bakgrund

Frisk luft och naturkontakt behöver alla. Genom att förlägga undervisning utomhus får eleverna röra på sig över en större yta. Detta skapar växelverkan mellan inomhus och utomhus under lärprocessen, vilket visar sig leda till bättre skolprestationer, hälsa och välbefinnande. Förutom att se och höra kan eleverna också känna, lukta, smaka och beröra, vilket kan kopplas till skolans kunskapsformer: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Både nationell och internationell forskning visar att en kombination av undervisning i klassrummet och i utomhusmiljön bidrar till såväl god måluppfyllelse som skolutveckling. Alla barn är inte lika bra på att teoretisera. Utomhuspedagogiken erbjuder fler alternativ och gynnar fler lärtilar.

Genom att använda närmiljön som lärmiljö och inspirera till ett lustfyllt lärande med en blandning av teori och praktik både inomhus och utomhus med alla sinnen, bidrar utomhuspedagogiken till att styrdokumentens mål uppnås. På så sätt spelar lärarnas undervisning och attityd en viktig roll för barnens hälsa och förmåga till lärande. Utomhuspedagogik kan i sin tur skapa en nyfikenhet och ett intresse för att vistas utomhus även på egen hand och ge en förståelse för natur- och miljöfrågor i ett större sammanhang.

I läroplanen är miljö och hållbar utveckling en viktig del av de grundläggande värden som ska förmedlas inom skolan. Naturkontakten underlättar barns förståelse för hållbar utveckling och känslan av att det finns något viktigt att ta hand om.

I Gävleborgs län har det funnits önskemål från skolledare och pedagoger i grundskola och grundsärskola att få stöd för att utveckla skolornas arbete med utomhuspedagogik. En mobil naturskola skulle kunna tillgodose dessa önskemål. LHU-nätverk Gävleborg, som leds av Regionalt Utvecklingscentrum Gävleborg (RucX), beviljades under 2019 medel för genomförande av en förstudie gällande att starta upp en mobil naturskola i Gävleborgs län.

Naturskolan ska fungera som ett komplement till skolans undervisning med tyngdpunkt på praktisk arbetsmetodik. Naturskolan är inte en plats, utan ett arbetssätt som bygger på utomhuspedagogik.

Tanken är att naturskolans pedagoger återkommande besöker skolor/fritidshem och bedriver fortbildning och undervisning i skolornas närmiljöer. Uppsökande naturskoleverksamhet underlättar transport, logistik och kostnader för skolpersonal och ökar chansen till att utomhusundervisningen i närmiljön blir en naturlig del av pedagogiken. Forskningen påtalar att tidsmässigt längre och mer omfattande utbildningsinsatser uppnår större effekter både motoriskt, socialt och kognitivt än korta och sporadiska pedagogiska insatser.

1.2 Syfte

Syftet med förstudien är att undersöka hur en mobil naturskola i länet skulle kunna organiseras och långsiktigt finansieras, med målet att ett pilotprojekt för en regional mobil naturskola kan genomföras baserat på förstudiens slutsatser. Här avses inte en fysisk plats dit skolklasser åker, utan istället ett antal mobila naturskolepedagoger som åker ut med minibuss till skolor i länet.

1.3 Mål

Målet med förstudien är att redovisa en plan för genomförande av en treårig pilotsatsning att starta upp en regional mobil naturskola. Detta ska inkludera organisation och såväl fysisk som organisatorisk tillhörighet för naturskolepedagogerna samt upplägg för en möjlig fortsättning. Förstudien ska innehålla förslag för verksamhetsplan och arbetsbeskrivning för naturskolepedagogerna samt vilka möjligheter som finns för finansiering från stipendier och fonder. Förstudien ska även redovisa vilka kommuner och skolor som är intresserade av att delta i ett pilotprojekt och ge en översiktlig omvärldsbevakning över andra naturskolor med mobila naturskolepedagoger.

1.4 Styrgrupp

Förstudien har haft en styrgrupp bestående av Sofia Lord, miljöstrateg på Utbildning Gävle, samt Ullrika Forsgren, projektledare på Utbildning Gävle. De har även varit handledare för ansvarig för förstudien. Ansvarig för förstudien har varit Katarina Larsson (2020) och Karin Brolin (2021).

Ansvarig för förstudien har löpande rapporterat till handledaren genom mejl och digitala möten på Teams 1-2 gånger i månaden.

Styrgruppen har stämt av frågor kring förstudien med Signhild Olsson, verksamhetsutvecklare, på Regionalt utvecklingscentrum, RucX,

1.5 Referensgrupp

En referensgrupp har haft möjlighet att lämna synpunkter på arbetet med förstudien. Referensgruppen har haft två digitala möten på Teams och några enskilda intervjuer har genomförts. Följande personer har tillfrågats att delta och fått chans att lämna synpunkter på förstudien:

- Eva-Marie Åkerlund, specialpedagog på grundsärskolan, Utbildning Gävle.
- Jaana Kiiskinen, NT-utvecklare och NTA-samordnare, Utbildning Gävle.
- Ulrika Lindgren, processledare digitalisering, Utbildning Gävle.
- Eva Adolfsson, fritidspedagog och lärare, Solängsskolan, Utbildning Gävle.
- Eva Vimark, äventyrspedagog, Solkattens förskola, Utbildning Gävle.
- Stina Lindblad, biolog, utomhuspedagog och författare, Naturskoleföreningen, Naturskyddsföreningen, Upplandsstiftelsen.
- Eva Levin, verksamhetschef för grundskolan, Utbildning Gävle.
- Hanna Heurlin, fd naturskolepedagog, grundskollärare, Nordanstigs kommun.

- Eva Johansson, miljöpedagog på Gästrikre återvinnare.
- Kristina Skoglund Hansson, RF-SISU Gävleborg.
- Sven Skoog, världsarvspedagog, Bollnäs kommun.
- Torbjörn Alsing, lärare och fd. naturskolepedagog, Bollnäs kommun.

1.6 Input från kommuner och intressenter

Under förstudien har även flertalet kloka synpunkter inkommit från många ytterligare parter: LONA-ansvarig från Gävle kommun; utomhuspedagog, kommunekolog och miljöstrateg från Bollnäs kommun, miljöstrateg och kommunekolog Söderhamns kommun, världsarvspedagog från Världsarv hälsingegårdar, koordinatörer från Biosfärområdet Nedre Dalälven/Voxnadalen, naturskolepedagoger från Fältlabbet, Tierps naturskola, Nynäshamns naturskola, Enabygdens naturskola, miljöforum från Regionen samt Naturum Färnebofjärden.

1.7 Ekonomi för förstudien

LHU-nätverket sökte medel från Regionen och fick under 2019 medel för att genomföra en förstudie för att undersöka hur en mobil regional naturskola kan organiseras. Medlen utgick med 60 000 SEK och har använts till arbetstid för förstudieledarna.

2 Omvärldsbevakning

2.1 Omvärldsbevakning av mobila naturskolor

I uppdraget ingick det att göra en översiktlig omvärldsbevakning över andra kommuner som har naturskola i form av mobila naturskolepedagoger. På grund av Coronapandemin har fysiska studiebesök endast kunnat göras under ett tillfälle (hos Tierps naturskola), så bevakningen har utöver det besöket skett med intervjuer och informationsinhämtning på webbsidor. Omvärldsbevakningen finns samlad i Bilaga 1.

3 SWOT

Styrkor, svagheter, möjligheter och hot för mobil naturskola

Denna sammanställning beskriver de styrkor, svagheter, möjligheter och hot som identifierats under förstudiens arbete. Analysen är inte heltäckande men kan förhoppningsvis ge indikationer på vilka styrkor, svagheter, möjligheter och hot som finns för att starta upp en mobil naturskola i Gävleborgs län.

Styrkor	Kommentar
Utomhuspedagogik ger positiva effekter på elevers lärande, hälsa, fysiska aktivitet och deras personliga och sociala utveckling.	
En mobil naturskola underlättar logistik, transport och kostnader för skolorna.	Naturskolepedagogerna möter upp skolklasserna i deras närområde, då sparar skolorna restid och transportpengar.
Bidrar till att uppfylla olika miljö- och hållbarhetsmål t.ex. Globala målen, regionala miljömål, MSP och Kretsloppsplan.	Agenda 2030: Alla mål behövs i undervisningen och skolan är högst delaktig. MSP= Miljöstrategiska Programmet (kommunala styrdokument).
Bidrar till att koppla utomhuspedagogiska aktiviteter till skolans styrdokument för olika ämnesområden.	
Det finns flera naturskolor med god kunskap och erfarenhet om utomhuspedagogik i närliggande kommuner till Gävleborgs län.	Nätverkande underlättar att få inspiration och kompetens vid nystart av naturskola.
Svagheter	
Gävleborgs län är ett stort geografiskt område att täcka in för en mobil naturskola.	
Många kommuner som skulle kunna tänkas ingå, svårt att hitta en gemensam huvudman för samtliga kommuner.	
Finansiering på längre sikt osäker. Skolor har ofta knapp budget.	
Trots en mobil enhet för naturskolan krävs en fast plats för förvaring av utrustning, fordon och kontorsplats.	
Möjligheter	
Koppla naturskolan som en del av att jobba med lärande för hållbar utveckling (LHU) och olika processledningsverktyg kopplat till detta, såsom Grön Flagg (Håll Sverige Rent) och Skola för hållbar utveckling (Skolverket)	HSR= Håll Sverige Rent Grön flagg: Processledningsverktyg för LHU Skapa nytt konto Grön Flagg (hsr.se) LHU= Lärande för hållbar utveckling
Friluftslivets år (2021), kallat "Luften är fri", ökar intresset för utomhuspedagogik.	
Utomhusundervisning har efterfrågats från skolverksamheter under Coronapandemin.	Flertalet fritidsverksamheter har sett ett ökat behov och värde av att flytta ut sin verksamhet.

Hot	
Lärare känner otrygghet att flytta ut undervisning och saknar utrustning för att genomföra utomhuspedagogik.	
Lärare upplever att utomhuspedagogik tar tid och konkurrerar med den "vanliga" undervisningen.	
Många företag och intresseorganisationer konkurrerar om lärares uppmärksamhet. Lärare kan därför få det svårt att prioritera utomhuspedagogik.	
Svagt intresse av skolor i länet som vill delta i pilotstudien.	Första utskicket för intresseanmälan responderade 7 skolor, därefter har antalet intresserade ökat.

4 Pilotstudie mobil naturskola

4.1 Mål

Målet med en pilotstudie för att starta upp en mobil naturskola är att på sikt kunna bidra och inspirera till att förstärka skolornas möjligheter i Gävleborgs län att utveckla utomhusbaserad undervisning, som ett komplement till klassrumsundervisning.

4.2 Innehåll och plan för pilotstudie

Den mobila naturskolans uppdrag ska vara att stödja skolornas pedagoger och elever för att öka elevernas målpuppfyllelse genom platsbaserat lärande, upplevelser och skapa goda förutsättningar för lärande för hållbar utveckling. Verksamheten ska ha tydliga kopplingar till målen i läroplanen samt Globala målen / Agenda 2030. Det kan även finnas kopplingar till lokala styrdokument tex miljöstrategiska program och kretsloppsplaner.

Naturskola i den här förstudien innebär att undervisningen bedrivs utomhus, helst i naturen. Undervisningen behöver inte endast vara kopplad till naturvetenskap eller NO-relaterad utan kan innehålla undervisning i alla ämnen. Att tänka långsiktigt kring utomhuspedagogik är viktigt. I ett kommande pilotprojekt läggs fokus på att målgruppen både är lärare, pedagoger och elever. Att fortbilda lärare/pedagoger gör att det på sikt uppstår fler tillfällen för utomhusundervisning än om det bara är enstaka besök med naturskolepedagoger.

För att få utomhuspedagogik som en självklar del av den ordinära undervisningen, så behöver lärarna/pedagogerna få verktyg för att använda den i egen regi. För att skaffa sig den verktygslådan så föreslår förstudien en flerstegsprocess med återkommande träffar med naturskolepedagogerna.

Här följer förslag på upplägg med träffar:

- utse och skapa lämpliga utomhusarenor nära skolorna att undervisa på,
- fortbildning för lärare/pedagoger om utomhuspedagogikens teori och praktik,
- genomförande av utomhuspedagogiska lektioner med naturskolepedagog för elever i skolans/fritidshemmets närmiljö,
- handleda lärare/pedagoger som använder utomhuspedagogik.

Utse lämpliga utomhusarenor nära skolan

En av naturskolans grundstenar är att platsen har betydelse för lärandet. Därför är det av stor betydelse var i naturen som undervisningen sker och att undersöka möjligheter att skapa en utomhusplattform i närheten av skolan.

Utanför klassrummet finns skolgården, kanske en park eller en skog på gång- eller cykelavstånd. Hela närmiljön är en möjlighet i undervisning och lärande.

Första åtgärderna i pilotprojektet är att inventera skolans närmiljö för att se om det finns lämplig/a arena/arenor att undervisa på. Besöket görs tillsammans med fåtal representanter på plats. Här bör det kollas upp innan besöket om det finns en registrerad skolskog i närheten. En skolskog är ett avgränsat område som disponeras av användaren (grundskolan/fritidsverksamhet) för lektioner och utevistelser. Användaren och markägaren upprättar en [Överenskommelse om skolskog](#) där användaren kan få tillstånd att göra lite mer än vad allemansrätten tillåter, exempelvis bygga eldplats, bygga vindskydd eller kanske avverka några träd. Förslagsvis kontaktas kommunens skogsförvaltare för att utföra lämpliga åtgärder. Med enkla medel går det att skapa uterum som fyller syfte för utomhuspedagogik.

Skogen i skolan ger konkreta tips och inspiration på åtgärder hur ett uteklassrum kan skapas på länken [Uteklassrum | Skogen i Skolan](#)
Exempel på Skolskogar: [Skolskogar | Skogen i Skolan](#)

För att ha relevant utrustning för utomhuspedagogik så får deltagande skolor i pilotstudien ett gratis utomhuspedagogik-kit som bekostas av pilotstudien (se tabell 3 för materialinnehåll).

Fortbildning för lärare och pedagoger om utomhuspedagogik

Vid första träffen ges en introduktion till utomhuspedagogik. Träffen innehåller grunderna om utomhuspedagogik och en rad olika uteövningar som ska inspirera lärare/pedagoger till att få kunskap och redskap för att hålla lektioner utomhus. Kan med fördel samordnas med kommunens studiedagar så att utomhuspedagogik

blir en naturlig del av lärarnas fortbildning, alternativt genomföra inspirationseftermiddagar.

Genomförande av utomhuspedagogiska lektioner med naturskolepedagog

Handledning och inspiration i genomförandet av utomhuspedagogik av naturskolepedagog. Lektionstillfälle när naturskolepedagogen har utomhuspedagogik tillsammans med elever och läraren/pedagogen "skuggar". Lärarna ska kunna ge önskemål om lektionsinnehåll och där de kan välja tema för lektionen. Naturskolepedagogerna har i projektstarten utformat olika teman som ska ingå i naturskolans utbud, förslagsvis kan de vara:

"Allemansrätten"

"Svenska träd"

"Vinterekologi"

"Fåglar"

"Under ytan"

"Friluftsliv"

"Utomhusmatlagning"

"Världsarvet Hälsingegårdar"

"Biosfärområden"

"Skräp och återvinning"

"Klimat och Energi"

m.fl.

Förutom fasta temalektioner så ska lärare även ha möjlighet att kunna välja lektioner inom deras egna huvudämnen (t.ex. matte, engelska, svenska, hemkunskap m.m.).

Efter detta tillfälle får lärarna/pedagogerna i uppgift att själva planera en utomhuslektion som ska genomföras tillsammans med naturskolepedagog vid nästa tillfälle.

Handleda och coacha

Den sista träffen med naturskolepedagog ska lärare/pedagog genomföra sin planerade lektion med elever, tillsammans med naturskolepedagog.

Naturskolepedagogen har därefter reflekterande och coachande samtal med utövaren hur de går vidare med fortsatt verksamhet på egen hand och på skolan.

Efter de träffarna så kan skolan vid behov boka fler temalektioner för att fylla på med inspiration och kunskap.

4.3 Årshjul

Det behövs ett förarbete för att kunna starta piloten. Det består av rekrytering av projektledare som sedan söker medel från olika bidragsgivare och LONA-pengar i november. När rekryteringen är klar och medel är sökta startar pilotstudiens första år med ett årshjul bestående av planering, förberedelser, inköp, utformning av informationsmaterial, uppstart och skolbesök (se Figur 1). År 2 och 3 kommer att utgöras av planeringar, fortsatta skolbesök parallellt med sammanställningar/redovisningar för erhållna medel.

DECEMBER

Skolbesök
Sammanställning och redovisning av årets aktiviteter.

NOVEMBER

Skolbesök

OKTOBER

Skolbesök

SEPTEMBER

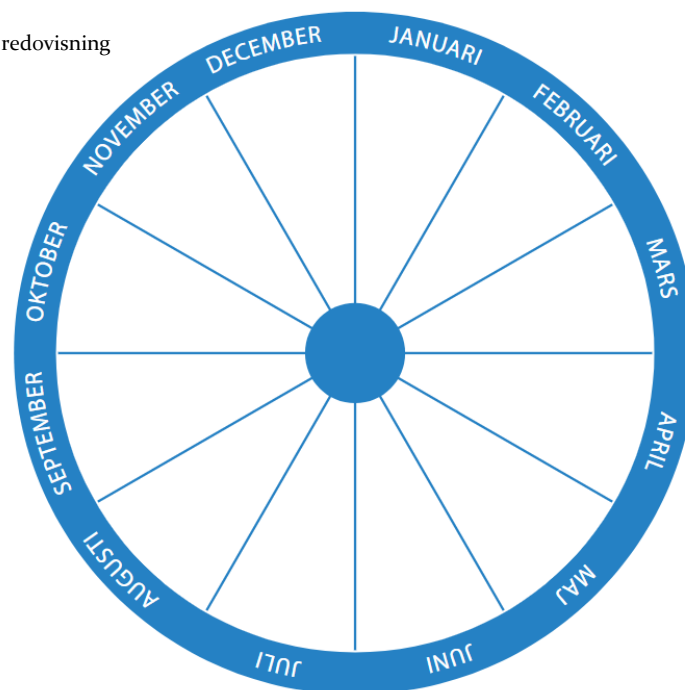
Skolbesök

AUGUSTI

Uppstart

JULI

Semester

JANUARI

Förberedelser

FEBRUARI

Besked om beviljat LONA-medel.
Framtagande av logotyp, webbsida för bokningar för skolbesök.

MARS

Planering och kontakt med intresseanmälda skolor.
Förberedelser teman/innehåll.

APRIL

Inläsning och planering av innehåll.
Infoträff med intresseanmälda skolor.

MAJ- JUNI

Införskaffande material
Planering

Figur 1. Årshjul för pilotstudie år 1.

4.4 Målgrupp för pilotstudie

Målgruppen för att genomföra en mobil naturskola är elever och lärare/pedagoger för grundskola ÅK F-9, särskola och fritidsverksamhet i Gävleborgs län. För att hitta intresserade skolverksamheter att delta gjordes ett första utskick av intresseanmälan för att delta i en pilotstudie under maj 2020. Då responderade sju verksamheter att de var intresserade att delta. Det var första sommaren efter att pandemin hade brutit ut.

Ett nytt utskick gjordes under maj 2021 och följande verksamheter anmälde sig intresserade efter det senaste utskicket, se tabell 1.

Tabell 1. Inkomna intresseanmälningar från skolor för att delta i pilotstudie

Skolans namn	Kommun	Verksamhet	Antal klasser
Granbergsskolan	Bollnäs	F- ÅK 6, särskola och fritidshem	7+3+1
Sörängs skola, Fritidshem	Bollnäs	Fritidshem	1
Sörängs skola	Bollnäs	F-ÅK 6	3
Västansjö byskola, skolkvalitet	Bollnäs	F-ÅK 6	5
Bergby centralskola	Gävle	ÅK 4-6	3
Magelungen Skola Utveckling AB	Gävle	Särskola ÅK 6-9	1
Värnaskolan	Hofors	F-ÅK 3	10
Delsbo Waldorfskola	Hudiksvall	F-ÅK 6	10
Håstaskolan	Hudiksvall	F-ÅK 6	14
Båtbacken Friskola, ek. Förening Järvsö	Ljusdal	F-ÅK 6	6
Stentägtskolan	Söderhamn	F-ÅK 6	18
Söderhamn Knowledge AB	Söderhamn	F-ÅK 6	7
Stenbergaskolan	Söderhamn	F-ÅK 3	4
Bergviks fritidshem	Söderhamn	Fritidshem	4
Stråtjärä skola	Söderhamn	F-ÅK 6	7
Stugsunds skola	Söderhamn	F-ÅK 3	4
TOTALT: 15 st	6		108

4.5 Organisation

Huvudman

Det finns flera olika sätt att driva naturskola. Kommun, stiftelse eller företag är ofta naturskolans huvudman. Vanligaste formen är den kommunala där naturskoleverksamheten är en del av kommunens pedagogiska utveckling. Inom kommunen kan naturskolan vara organiserad på olika sätt. Det är ofta motsvarande barn- och utbildningsnämnden som är huvudansvarig men ibland är

flera nämnder gemensamt ansvariga. Motsvarande kultur- eller fritidsnämnden och bygg- eller miljönämnden är ofta med och delfinansierar.

De kommunala naturskolorna organiseras ofta som en egen enhet direkt under en förvaltning. Vissa naturskolor är själva ansvariga för ekonomi och budget medan andra sköts centralt av kommunen.

Huvudmannen är ansvarig för administration av tjänsterna som tillhör en naturskola. Det krävs tillgång till någon form av fordon för transporter, förslagsvis en minibuss med ett bra packutrymme för utrustning för utomhuspedagogik. Ett utrymme för förvaring och vård av material, parkering för fordon samt tillgång till lokal för administrativt arbete för naturskolepedagogerna kan också vara bra.

För att organisera en mobil naturskola i Gävleborgs län, eller någon del av Gävleborgs län behövs en huvudman som är beredd att jobba över flera kommuner.

Under förstudien har flertalet aktörer kontaktats för att undersöka intresse för huvudmannaskap. De som då har sagt nej till ett huvudmannaskap är: Region Gävleborg, Länsstyrelsen Gävleborg och Högskolan i Gävle. Ingen aktör har ännu sagt ett tydligt ja till ett huvudmannaskap.

Intresseanmälan från de skolor i Gävleborg som vill delta i ett treårigt pilotprojekt för en mobil naturskola visar att 12 av de 15 skolorna ligger i Hälsingland med en majoritet i Bollnäs och Söderhamns kommuner. Ett säte för huvudmannaskap skulle därför kännas mest naturligt att utgå från Hälsingland. Det skulle t.ex. kunna vara i form av en befintlig landskapstäckande organisation, alternativt ett antal kommuner och/eller organisationer som samverkar.

Tjänster

En naturskolepedagog kan ha flera olika bakgrunder och varierande utbildningar inom pedagogik, naturvetenskap, hållbar utveckling, naturvägledning m.m. Den som ska jobba på naturskola har ofta ett engagemang i natur-, kultur- och/eller miljöfrågor och en vilja att arbeta utomhus med barn och pedagoger.

Två personer behövs för pilotprojekt för en mobil naturskola. Tjänsterna innebär i huvudsak utomhusundervisning men en dag i veckan är aktuell för planering och administration. En av naturskolepedagogerna föreslås vara ansvarig som projektledare för att starta upp, redovisa och planera projektet. Erfarenhet av att driva projekt är en fördel. Den andra rekryteringen föreslås bli anställd endast som naturskolepedagog.

4.6 Aktörer som vill samverka

Under förstudien har flertalet aktörer blivit kontaktade för att höra om intresse finns för samverkan och samarbete i en mobil naturskola. Följande aktörer har anmält intresse att samverka med en mobil naturskola:

Biosfärområde Voxnadalen

Ett biosfärområde ska bl.a. bidra till att utveckla samhället på ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart sätt samt stödja lärande inom hållbar utveckling. Biosfärområdet Voxnadalen kan bistå med undervisning kopplade till biosfärområdena.

Kontaktperson för Voxnadalen: Hanna Alfredsson.

Biosfärområde Nedre Dalälven

Positiva till samarbete och att samverka i framtiden men är i nuläget osäker på i vilken omfattning.

Kontaktperson för Nedre Dalälven: Elias Regelin.

Bollnäs kommun

Kan ev medverka som sökande för LONA-bidrag.

Kontaktperson: Sofie Zetterlund.

Naturum Färnebofjärden

Naturum Färnebofjärden som är belägen vid Färnebofjärdens nationalpark samverkar gärna i pilotprojektet på något sätt. Naturum har och har haft sedan tidigare en del skolverksamhet med utomhuspedagogik och kan ta emot fler skolklasser. Verksamheten skulle kunna verka som resurs vid naturum Färnebofjärden med utomhusarenor, material, utflyktsmål eller kanske med program kring specifika ämnen. Kontaktperson: Marie Melander (Länsstyrelsen Gävleborg).

Världsarv Hälsingegårdar

I flertalet av kommunerna i Hälsingland finns världsarvet Hälsingegårdar. En möjlighet till samverkan för naturskolan kan vara Världsarv Hälsingegårdar.

Kontaktperson: Sven Skoog, Bollnäs kommun.

4.7 Kommunikation och marknadsföring

För att få skolor att boka in naturskolebesök och hitta information så föreslås följande informationskanaler:

Starta-upp-träff

Inför starten av pilotprojektet är det viktigt att träffa skolorna som har anmält intresse för att delta i studien. Gärna en fysisk träff där innehåll, upplägg, och förväntningar av att delta i pilotstudien görs samt presentation av naturskolepedagogerna.

Webbsida med bokningslänk

Skapa en webbsida med information om den mobila naturskolan. Innehållet bör bestå av vilka teman på lektionsinnehåll som går att välja, kontaktuppgifter, bokningslänk m.m.

Folder/plansch

Ta fram en folder alternativt en plansch (som är lätt att skriva ut och sätta upp på skolor/maila). Denna ska ge information om skolan och inspirera till att boka in besök.

Sociala medier

Skapa ett FB-konto/instagramkonto/annan media där naturskolans verksamhet med förberedelser, besök hos skolor och andra aktiviteter kan marknadsföras löpande. Det blir ett sätt att synas och inspirera andra skolor att i framtiden boka in besök.

4.8 Ekonomi för en mobil naturskola

I huvudsak kommer fördelningen av kostnader för pilotstudien att se ut följande:

- År 1:** Inköp av material för utomhuspedagogik, uppstart av projekt, lön för projektledare/naturskolepedagog och naturskolepedagog, löpande kostnader för minibuss och administration.
- År 2:** Lön för två heltidstjänster med projektledare/pedagog samt pedagog, löpande kostnader för administration och minibuss.
- År 3:** Lön för två heltidstjänster med projektledare/pedagog, löpande kostnader för administration och minibuss.

4.8.1 Kostnader för projektuppstart och tjänster

Utifrån intervjuer och erfarenheter från andra naturskoleverksamheter bör minst två naturskolepedagoger vara anställda. Det krävs för att samverka och utveckla den mobila naturskolan på bästa sätt. Deltidstjänster kan bli aktuellt om full finansiering eller arbetsuppdrag saknas.

Tabell 2. Kostnader för projektuppstart och tjänster

Produkt/tjänst	Kostnad år 1	Kostnad år 2	Kostnad år 3
Två tjänster a' 100% inkl sociala avgifter. Utomhuspedagog 100% samt en kombinerad tjänst projektledare/utomhuspedagog 100 %	1 000 000 kr	1 000 000 kr	1 000 000 kr
OH-kostnader (administration, datorarbetsplats, lokalhyra etc).	100 000 kr	100 000 kr	100 000 kr
Framtagande av webbsida och logotyp för naturskolan.	20 000 kr	-	-

Produkt/tjänst	Kostnad år 1	Kostnad år 2	Kostnad år 3
Kompetensutveckling för utomhuspedagogerna (föreläsningar, studiebesök etc)	10 000 kr	10 000 kr	10 000 kr
Leasing av minibuss	30 000 kr (5 000 kr/mån)	60 000 kr (5 000 kr/mån)	60 000 kr (5 000 kr/mån)
Drivmedel	Beroende på drivmedel (10-20kr/mil)	Beroende på drivmedel (10-20kr/mil)	Beroende på drivmedel (10-20kr/mil)
Inköp av arbetskläder och skor (2 uppsättningar)	8 000 kr	-	-
Inköp av Ipads för bruk i undervisningen (2 stycken)	10 000 kr	-	-
Högtalarvästar (2 stycken)	7 500	-	-
Utomhuspedagog-kit (se tabell 3 för innehåll) samt kompletterande utrustning tex håvar, förstoringsburkar, kompasser (15 st)	14 000	-	-
TOTALT	1 119 500 kr exkl. drivmedel	1 170 000 kr exkl. drivmedel	1 170 000 kr exkl. drivmedel

4.8.2 Materialkostnader för deltagande skolor

En av naturskolans grundstenar är att platsen har betydelse för lärandet. Därför är det av stor betydelse var i naturen som undervisningen sker och att undersöka möjligheter att skapa en utomhusplattform i närheten av skolan. För att skapa en utomhusplattform nära skolan kan det behövas kompletteras med utrustning eller göras åtgärder för att skapa en bra lärmiljö.

För att underlätta att komma igång med utomhusundervisning för de deltagande skolorna i pilotstudien får de tillgång till ett varsitt utomhuspedagog-kit. Inköp av materialet är en engångskostnad som sker under första året i pilotstudien. Materialet tillfaller skolorna som är med i pilotstudien. Vid skada eller kompletterande inköp av utrustning ansvarar därefter skolorna själva för inköp. Vissa skolor kanske behöver komplettera sin skolskog/närmiljö med en eldstad, bänkar/stockar att sitta på etc för att få till en utomhusarena. Vanligtvis står kommunens skogsförvaltning för denna kostnad och genomförande.

Tabell 3. Kostnader för inköp av material till utomhuspedagogik för skolor

Utomhuspedagogik-kit för skolorna i pilotstudien	A-pris/kit	Totalt för alla intresseanmälda skolor (15 st)
Bokpaket, 6 boktitlar i "Att lära in ute- serien".	1 500 kr	22 500 kr
Första hjälpen-kit medium	350 kr	5 250 kr
2 par arbetshandskar	50 kr	750 kr
Eldfat 2 st	200 kr	3 000 kr
Tändstål 10 st	750 kr	11 250 kr
Sislagarn 1 rulle	250 kr	3 750 kr
S-krok	50 kr	750 kr
Täljknivar 15 st	2000 kr	30 000 kr
Nylonpåsar 6-pack i olika färger	200 kr	3 000 kr
Gryta	1000 kr	15 000 kr
Rep 4x10m	200 kr	3 000 kr
Presenningar 2 st	200 kr	3 000 kr
Slevar, påsar, lådor, potatisskalare m.m	300 kr	4 500 kr
Sittunderlag, 30 st	600 kr	9 000 kr
Luppar 15 st	1 125	16 875 kr
TOTALT	8 775 kr	131 625 kr

4.9 Finansiering av pilotprojekt

Det finns olika sätt att finansiera en naturskola. En kommun/kommuner kan välja att stå för hela kostnaden för den nya verksamheten eller att söka bidrag för den. Företag, stiftelser, fonder och myndigheter är andra tänkbara bidragsgivare som kan vara aktuella, särskilt vid en pilotstudie.

Förslagsvis söks pengar för pilotprojektet från flera olika bidragsgivare, samt från LONA (där LONA kan finansiera max 50% av den totala insatsen).

4.9.1 LONA

Lokala naturvårdssatsningen (LONA) ger möjlighet för kommuner, och i förlängningen föreningar och privatpersoner, att få statligt bidrag för att genomföra projekt till nytta för naturvård, friluftsliv och folkhälsa. Många naturskolor i Sverige har startats upp med hjälp av LONA-bidrag. Via LONA finns möjlighet att få upp till 50 procent i bidrag. Kommunerna ansöker om bidrag, Länsstyrelsen beslutar vilka projekt som ska beviljas och pengarna kommer från

Naturvårdsverket. Medel kan sökas upp till 4 års projekt, 75% kan betalas ut i förskott, de sista 25 % fås när projektet är klart.

Sista dag kommuner kan skicka in ansökningar är den 1 december varje år.

Det dröjer några månader med besked om projektet beviljas bidrag eller inte.

Lämplig kommun att söka LONA-medel tillsammans med: Bollnäs kommun.

Möjlig finansiering i pilotstudien:

Projektledare, naturskolepedagogtjänst, resor och minibussleasing.

Läs mer: <https://www.naturvardsverket.se/lona>

4.9.2 Region Gävleborg miljöpengar

Syftet med miljöpengarna är att främja en miljömässig hållbar utveckling i Gävleborg. Projekten som får bidrag ska syfta till att stärka och utveckla barn och ungas medvetande och kompetens inom miljöområdet. Insatserna ska bedrivas i samarbete med andra aktörer, och gärna i projektform. Om projektplanen är längre än 1 år ska det sökta bidraget delas upp per år i budgeten. Projektet får pågå i max 3 år. Kontakta Region Gävleborg innan ansökan, och hör om de avser satsa på något särskilt just detta år, och hur mycket medel som finns tillgängliga att ansöka om. Ansök senast 31 augusti 2021 om ekonomiskt stöd för år 2022.

Fyll i [ansökningsformuläret](#) och skicka det sedan via mail eller post.

Mail: miljopengarna@regiongavleborg.se

Läs mer: [Miljöpengarna - Region Gävleborg \(regiongavleborg.se\)](#)

4.9.3 Region Gävleborg Folkhälsa och social hållbarhet

De sociala investeringarna ska bidra till att uppfylla det regionala folkhälsoprogrammets mål om god hälsa för alla. Ett prioriterat målområde är barn och ungas uppväxtvillkor. Utomhuspedagogikens effekter såsom ökad studiemotivation och samarbetsförmåga, sänkta stressnivåer/minskad sjukfrånvaro, ökad rörelse i undervisningen m.m. är goda förutsättningar för att söka sociala investeringsmedel. Medel kan gemensamt sökas av minst två aktörer: verksamheter inom Region Gävleborg, Kommunala verksamheter inom länet eller kommun inom länet. Aktörer inom ideella sektorn, till exempel: föreningar, stiftelser, kooperativ eller liknande sammanslutningar. Bolla gärna projektidéer med kontaktperson Emma Mårtensson

Sista ansökansdatum: 31 oktober 2021. Ny utlysning nästa år 2022.

Möjlig finansiering i pilotstudien:

Projektledare, naturskolepedagogtjänst, minibussleasing m.m.

Kan finansiera max hälften av hela budgeten. Ansökt belopp kan vara maximalt 500 000 kr per år upp till tre år.

Läs mer: [Sociala investeringar - Region Gävleborg \(regiongavleborg.se\)](#)

4.9.4 Skandias stiftelse "Idéer för livet"

Skandias stiftelse Idéer för livet har som mål att bidra till bättre hälsa och ökad trygghet för barn och unga. Exempel på sådant som kan beviljas stipendium för är inköp av material, tryck av informations- och utbildningsmaterial, ungdomsledarutbildning och marknadsföring.

Stipendieomgångar för år 2021 med följande datum som sista inlämningsdag för ansökan: 1 november. Flertal under 2022.

Läs mer: www.ideerforlivet.se

Möjlig finansiering i pilotstudien:

Inköp av utomhuspedagog-kit och framtagande av webbsida och logotyp för naturskolan.

4.9.5 Sparbankstiftelsen Söderhamn

Sparbanksstiftelsen Söderhamn verkar inom Söderhamns kommun. Stiftelsen ger bidrag till idéer som kan ha positiv effekt för söderhamnarna och kan exempelvis vara projekt som får ungdomar att utvecklas. Stiftelsen stöder verksamheter inom fyra områden: näringsliv, idrott, kultur och utbildning.

Sökande bör företräda en organisation, förening eller ett företag. Stiftelsen vill i sin bidragsgivning verka för en hållbar utveckling så utveckla gärna i ansökan om och på vilket sätt pilotstudien verkar för hållbar utveckling.

Var tydlig i ansökan med vilka skolor från Söderhamn som vill ingå i pilotprojektet. Ansökan prövas av stiftelsens styrelse vid det sammanträde som infaller närmast efter det att ansökan har kommit in. Sista dagen för att få med sin ansökan för beslut är 14 dagar innan beslutsmötet.

Möjlig finansiering i pilotstudien:

Inköp av utomhuspedagog-kit för skolorna i Söderhamns kommun (6st).

Läs mer: [Ansökan | Sparbanksstiftelsen Söderhamn](http://ansokan.sparbanksstiftelsen.soderhamn.se)
(sparbanksstiftelsen.soderhamn.se)

4.9.6 Sparbankstiftelsen Nya

Sparbanksstiftelsen Nya ger projektbidrag i Gävleborgs län i kommunerna Bollnäs, Gävle, Hofors, Ljusdal, Nordanstig, Ockelbo, Ovanåker och Sandviken. Stiftelsen prioriterar projekt som bl.a. leder till lokal utveckling och stödjer projekt som riktar sig till barn, ungdomar och unga vuxna. Därav kan medel sökas för de skolor som ingår i pilotprojektet utöver Söderhamns och Hudiksvalls kommuner.

Möjlig finansiering i pilotstudien:

Inköp av utomhuspedagog-kit i Bollnäs, Gävle, Ljusdal och Hofors kommuner (7st)

Läs mer: <https://www.sparbanksstiftelsen.nya.se/projektmedel/>

4.9.7 Ljungbergsfonden

Fonden vänder sig i första hand till skolan som utbildningsorganisation för övergripande helhetssatsningar med skola och näringsliv engagerade med regionalt ägarskap. Satsningar prioriteras i stiftelsens huvudregioner där Gävle är en av regionerna. Ljungbergsfonden investerar i utbildningsprojekt inom teknik, naturvetenskap och entreprenörskap med kompetensförbättringar kopplat till utbildningsmaterial och utrustning, samt marknadsföring av utbildning.

Ansökningar behandlas löpande och tas emot året runt.

Sista ansökningsdatum för kommande styrelsemöten under 2021 är 15 november.

Läs mer: [Söka medel och projektstöd till utbildningsprojekt – Ljungbergsfonden](#)

Möjlig finansiering i pilotstudien:

Inköp av utomhuspedagog-kit för skolorna i Gävle kommun (2st) samt marknadsföring med framtagande av webbsida och logotyp för naturskolan.

4.9.8 Allmänna arvsfonden

Ett av Allmänna arvsfondens prioriterade områdena är att "Främja psykisk och fysisk hälsa". Allmänna arvsfonden vill pröva modeller där ideella organisationer, på egen hand eller tillsammans med offentliga samhällsorgan, kan utveckla verksamhet för att förebygga psykisk och fysisk ohälsa hos fondens målgrupper.

Offentliga huvudmän kan ansöka om projektstöd, men då måste projektet drivas i nära samarbete med ideella föreningar. Förslag på ideella föreningar att söka samarbetsmöjligheter med: SNF, Friluftsförbundet, Naturkraft Gästrikland.

Arvsfondsdelegationens sammanträden 2021: 27 oktober, 8 december.

Läs mer: <https://www.arvsfonden.se/>

5 Framtiden

5.1 Olösta frågor

Det är inspirerande läsning från omvärldsbevakningen om pågående mobila naturskoleverksamheter. Flera av dem startade upp som pilotprojekt med LONA-medel. Deras respektive verksamheter omfattar en kommun.

Under förstudien är huvudmannaskapet för att driva ett treårigt pilotprojekt fortfarande oklart. För att starta upp ett pilotprojekt finns ett behov av en huvudman som arbetar över gränserna och ser samverkansmöjligheter! Det finns en styrka i att vara många kommuner/organisationer/verksamheter som delar på ansvar och kostnader. De intresseanmälda skolorna representeras främst från Hälsingland där 13 av 16 verksamheter ligger i Bollnäs, Ljusdal, Söderhamns och Hudiksvalls kommuner.

Om en framtida naturskola ska bli etablerad efter genomfört pilotprojekt så är det även en styrka att vara flera kommuner som delar på kostnader. Särskilt om fler kommuner i länet tillkommer utöver de intresseanmälda skolorna idag.

En del naturskolor fördelar kostnaderna över deltagande skolor med elevantal. Mindre skolor som oftast har lägre ekonomiska förutsättningar får då betala en lägre peng för naturskoleverksamhet.

5.2 Vad gör vi nu?

Förstudien avslutas i och med att denna rapport blivit färdig och en presentation för intresserade har hållits hösten 2021. LHU-nätverk välkomnar intresserade kommuner och organisationer, som skulle kunna tänka sig att ingå i ett huvudmannaskap för en mobil naturskola, att höra av sig via mejl till ruc@hig.se. Vi hjälper gärna till att informera om förstudien, samt att arrangera möten mellan intresserade kommuner och organisationer, som är intresserade av att fortsätta undersöka möjligheterna och samverka för att starta en pilot för en mobil naturskola i någon del av Gävleborgs län.

5.3 Några praktiska tips längs vägen...

Under förstudien har verksamma inom branschen delat med sig av tips som är bra att ha under resans gång för att starta upp en naturskola:

- Gå med i naturskoleföreningen. De har mycket erfarenhet och bra att nätverka med. [Bli medlem | naturskola.se](http://Bli%20medlem%20naturskola.se)
- När verksamheten är igång, avsätt en dag i veckan för planering och administration från "kontor".
- Vid skolbesök så jobba gärna tillsammans (naturskolepedagogerna) istället för ensamma. Det ger en möjlighet att dela klassen och stödja varandra.
- Ordna några uppsättningar av extrakläder att ta med vid skolbesök, framförallt vinterkläder och torra kläder vid vattendrag. Att vara ute och frysa/vara blöt skapar inte de bästa förutsättningarna för utomhusvistelse.
- Ta hjälp av bokserien "Att lära in ute" för att koppla utomhuspedagogiska aktiviteter till skolans styrdokument. Böckerna är kopplade till olika ämnesområden för skolår F- ÅK 9.
- Vid inköp av utrustning ska det vara det där "lilla extra" som skolor annars inte har råd att köpa in. Det kan t.ex. vara håvar, nycklar för artbestämning, makrolinser, värmekameror för att spana vad som finns under snön, kikare, luppar, första hjälpen-kit.

- Ha en tydlig ansvarsfördelning vad naturskolans personal och skolans lärare bidrar med. Naturskolans personal tar ansvar för att de övningar som genomförs är lämpliga för åldersgruppen och att de utförs på ett lämpligt sätt. Det är medföljande lärare som känner elevgruppen och har kunskap om särskilda behov/beteenden som föreligger hos någon elev.
- Ha en handlingsplan för händelse att elev avviker eller en krissituation uppstår.
- Ta del av Skolverkets webbkurs **Utomhusdidaktik**. Använd och tipsa lärare om att få kunskaper om utomhuspedagogikens positiva effekter (målgrupp är personal för förskoleklass och fritidshem).
[Utomhusdidaktik - webbkurs - Skolverket](#)
- Nätverka med befintliga naturskolor i närliggande kommuner. Tierps kommun, Enköpings kommun, Uppsala kommun m.fl. ger god möjlighet till kompetens- och erfarenhetsutbyte.

6 Bilagor

Bilaga 1 Omvärldsbevakning

Översiktlig omvärldsbevakning över andra kommuner som har naturskola i form av mobila naturskolepedagoger. Uppsala län har haft en regional naturskola i många år där Upplandsstiftelsen är huvudman. Det mesta av verksamheten har utgått från Uppsala naturskolas lokaler i Hammarskog men naturskolepedagogen har också rest runt i länet. Ibland möter naturskolan pedagogerna där de jobbar och ibland kommer de till Hammarskog.

6.1 Fältbussen, Botkyrka kommun

Naturskolan i Botkyrka kommun består av två verksamheter: Fältbussen och Naturpedagogiskt Centrum. Fältbussen är en rullande naturskola som startade upp 1988. Fältbussen är en specialinredd buss med både sittplatser och biologiskt laboratorium. I Botkyrka kommun arbetar naturskolan främst med elever i förskolan, grundskolan och deras pedagoger. De har också verksamhet för kommunens naturvetenskapliga gymnasieklaser, svenska för invandrare och allmänheten.

Syfte

Syftet med Fältbussen är att eleverna ska komma bort ifrån skolmiljön, där det kanske inte ens finns någon natur. Fältbussen vill ge deltagarna en positiv känsla för hemkommunen och dess natur. Eleverna får på ett lärande sätt kunskap om naturen, förståelse för alla dess värden samt inspireras att ge sig dit.

Mål

Årskurs 5 är en prioriterad årskurs för Fältbussens verksamhet. Ett av miljö- och hälsoskyddsnämndens mål är att alla elever i Botkyrka kommun ska ha varit ute med Fältbussen och lärt sig mer om kommunens geografi, växt och djurliv. För att uppnå det målet erbjuds alla kommunens femteklaser två dagar med Fältbussen under ett läsår. Då bedrivs det ett undersökande arbetssätt kring två olika teman. Teman bestäms utefter årstiden.

Organisation

Fältbussen drivs av Samhällsbyggnadsförvaltningens miljöenhet som styrs av miljö- och hälsoskyddsnämnden. Naturpedagogiskt centrum drivs av Utbildningsförvaltningen sedan 2007 och styrs av utbildningsnämnden. För Fältbussens verksamhet är två personer (ekologer) heltidsanställda. De utför även uppdrag inom naturvård.

Budget

Kostnad för personal och bussdrift: 1 992 000:- (2019). Utöver det tillkommer även gemensamma förvaltningskostnader (lokaler, datorer, administration) på ca 175 000:- (2019).

Marknadsföring

Fältbussen har över 700 följare på sitt instagramkonto #Naturibotkyrka. Flera gånger i veckan uppdateras kontot med nya bilder ifrån naturen i Botkyrka. Men även med naturvårdande insatser och bilder på djur och växter.

Undervisningsupplägg

Alla i ÅK 5 får två dagar/år, en temadag med "vatten" och en med tema "land". Fältbussen tar en klass varje dag och är ute med klassen kl. 9-14. Nya lärare går en förberedande kurs för att få reda på temadagen och säkerhetsregler.

Övrigt

Fältbussen samarbetar även med personalen på Naturpedagogiskt centrum. Samarbetet gäller främst sommarskolan och pedagogisk utveckling. Fältbussens personal utför daglig städning och regelbunden tvätt och underhåll av Fältbussen.

Webb

[Naturskolan - Botkyrka kommun](#)

Fältbussen, Botkyrka kommun. Foto: Annika Norin.

6.2 Fältlabbet, Stockholms stad

Syfte

Fältlabbet stöttar skolan i att nå syftet för biologiundervisningen samt hjälper till med det centrala innehållet i såväl idrott och hälsa som biologi.

Mål

Målet från politiken är att alla elever i Stockholm stad ska ha träffat en naturskola någon gång innan de börjar ÅK 7. Fältlabbet's mål är att träffa 160 klasser/år.

Organisation

Verksamheten startade maj 2018. Mediateket är huvudman och naturskolan finns i avdelningen för "Stöd och lärande" under Utbildningsförvaltningen i Stockholm. Mediateket ansvarar bl.a. för förråd, garageplats med laddstolpe samt kontorslokal för naturskolan. Idag har Fältlabbet två heltidsanställda pedagoger och leasar två minibussar. Snart finns en fast lokal som de kan använda i undervisningen också.

Marknadsföring och anmälan

Vid terminstart gör naturskolan ett mailutskick till kommunens lärare om intresseanmälan. Besök görs bara utifrån intresseanmälningar, först till kvarn gäller. Stockholms stad har även ett nyhetsbrev som når alla lärare där naturskolan uppmanar till anmälan. Nyhetsbrevet går ut var 6:e vecka. Anmälan görs på följande länk: [Fältlabbet – Stockholms mobila naturskola | Pedagog Stockholm](#)
Fältlabbet har även ett instagramkonto #faltlabbet med 482 följare med inlägg om skolbesök och naturinformation.

Målgrupper för undervisning

Elever från Stockholms stads kommunala skolor (120 st skolor), ÅK 1-6 och fritidsverksamhet. Fortbildning för lärare sker 2-3 tillfällen/år.

Undervisningsupplägg

Innan Fältlabbet anländer till skolan rekognosceras skolgården/närliggande natur för att hitta bra platser för utomhuspedagogik.

Undervisning sker förmiddagar under mån-fre. Beroende på årstid kan skolorna välja på olika teman: *Vinterekologi* (november-mars), *Fåglar* (april-juni), *Under ytan* (april-november), *Biologisk mångfald* (april-oktober) samt *Friluftsliv för fritids*. Läs mer för detaljerat innehåll:

<https://pedagog.stockholm/kompetensutveckling/verktyg-resurser/faltlabbet-stockholms-mobila-naturskola/>

Ekonomi

Pedagogbesöket kostar 600kr/klass och finansieras av Utbildningsenheten. Bortsett från löner (två heltidsanställda), kostar sabbudget (inkl leasingbilar, parkering, förbrukningsmaterial) ca 300 000 kr/år.

Webb: [Fältlabbet – Stockholms mobila naturskola | Pedagog Stockholm](#)

6.3 Enabygdens naturskola, Enköpings kommun

Enabygdens Naturskoleverksamhet finns tillgänglig för alla grundskolor i Enköpings kommun. Syftet med naturskolans utedagar är främst att sprida intresse och kunskap om utomhuspedagogik till dem som jobbar på Enköpings grundskolor. Tanken är att naturskolans pedagoger och lärare tillsammans ska undersöka hur den närmaste utemiljön kan användas för korta elevaktiva utomhusövningar.

Organisation

Kommunen har anställt tre utomhuspedagoger för att sprida användningen av utomhuspedagogik på Enköpings grundskolor. Det finns en styrgrupp för Enabygdens naturskoleverksamhet som förutom de tre utomhuspedagogerna består av gruppens chef, verksamhetschefen för Stöd och utveckling, verksamhetschefen för grundskola, kommunekologen, en lärarrepresentant från varje stadie samt en rektorsrepresentant.

Enabygdens naturskoleverksamhet driver en idégrupp som är ett samarbetsforum där naturskolan träffar representanter från alla kommunens skolor. Gruppen träffas tre gånger per läsår. Vid gruppens möten utvecklas verksamheten.

Innehåll

Det finns ett trettiotal teman som lärarna kan välja bland för utomhuspedagogik, t.ex. forntidsteknik, lyrik, fjärilar och andra pollinerare mfl. På följande länk finns de olika temana beskrivna:

<https://enkoping.se/underwebbar/naturskolan/naturskolan/teman.html>

För att underlätta för lärarna så genomförs aktiviteterna helst i skolans närmiljö och kräver inte dyr specialutrustning. Under den bästa perioden att vara utomhus, från påsklovet till höstlovet, arbetar de heltid med utomhuspedagogik. Under vinterhalvåret är pedagogerna utomhus enstaka dagar. Alla vår- och höstdagar fördelas jämnt över kommunens skolor och årskurser. Vinterdagarna bokas utifrån intresse.

Förutom naturskoleverksamheten med färdiga teman så erbjuder även naturskolan ett fortbildningsprojekt för arbetslag på skolor om "Utomhuspedagogik på skolgården". Målet med fortbildningen är att lärarna själva ska äga sin utomhuspedagogik, att de får verktyg för att använda den i sin egen undervisning. Samarbetet sker under en termin och syftet är att undersöka hur den närmaste utemiljön ska kunna användas för utomhusövningar som därefter ska bli invävd i det ordinarie skolarbetet. "Utomhuspedagogik på skolgården" innehåller 5 delar med vardera fyra moment. Fortbildningen erbjuds varje termin och naturskolan kan handleda tre grupper samtidigt. Läs mer:

<https://enkoping.se/underwebbar/naturskolan/naturskolan.html>

Läs mer om naturskolan: [Naturskolan – Enköpings kommun \(enkoping.se\)](#)

6.4 Nyköpings naturskola, Nyköpings kommun

Naturskolan drivs av Nyköpings kommun och finns främst för förskoleklass till ÅK 6 i kommunala skolor. Naturskolan erbjuder undervisning i de flesta ämnen och bedriver också undervisning i anslutning till lägerverksamheten på Sävö. Förutom utomhuspedagogik är naturskolans pedagoger även samordnare för kommunens NTA-verksamhet och anordnar fortbildningar för pedagoger på skolor och fritidshem. Naturskolan har tre anställda pedagoger med kompetens inom bl.a. biologi, friluftsliv och utomhuspedagogik.

Syfte

Naturskolans syfte är att stötta det naturvetenskapliga- och utomhuspedagogiska arbetssättet hos elever.

Innehåll

Naturskolan har utvecklat åtta olika fasta teman för förskoleklass till åk 6 som ska följa eleverna under deras skoltid oberoende av skola. Läs mer på nykoping.se - [Fasta teman, förskoleklass till åk 6](#)

Naturskolan träffar elever och pedagoger utomhus i närmiljön i t.ex. en skolskog. De kan även förlägga skolbesöket i ett naturområde lite längre bort från skolan. Besöken i ÅK 1, 2 och 6 sker under höstterminen och besöken i ÅK 3 och 4 på vårterminen. Besöken i förskoleklass och ÅK 5 sker under både höst- och vårtermin.

Kostnad

Naturskolan är kostnadsfri för skolorna.

Anmälan/bokning av Naturskola

I slutet av varje termin skickar Naturskolan ut ett brev med information om kommande termin. I brevet medföljer en svarsblankett som pedagoger ska fylla i lämpliga veckodagar för klassbesök. Alla pedagoger i Nyköping kan även boka in sin klass eller barngrupp oavsett årskurs genom att kontakta Naturskolan via mail eller telefon.

Webb

<https://nykoping.se/barn-och-utbildning/inspiration-och-utveckling/naturskola/om-naturskolan>

6.5 Tierps naturskola, Tierps kommun

Tierps naturskola startades upp som ett treårigt LONA-projekt i samverkan Tierps kommun, Upplandsstiftelsen och Ljungbergsfonden. Efter projektets slut blev ett politiskt beslut taget att naturskolan skulle fortsätta med Tierps kommun som finansiär för verksamheten. När naturskolan startade som ett pilotprojekt inleddes det med att säkerställa skolornas utemiljöer för utomhuspedagogik.

Syfte

Tierps naturskolas uppdrag är att inspirera, stödja och stimulera till utomhuspedagogik och arbetet med hållbar utveckling. Naturskolan vill bidra till att skolor och förskolor använder sin närmiljö som en del av undervisningen i alla ämnen och därmed väcka intresse och nyfikenhet hos barn/elever för natur- och kulturlandskapet i Tierps kommun. Den vänder sig till både för- och grundskolan. Undervisningen är fördelad ca 75% i skolor och 25% i förskolor.

Verksamhet

Målgruppen för naturskolans verksamhet är både barn, elever och pedagoger. Undervisning sker i alla ämnen men det finns också teman som är valbara, t.ex. vinterekologi, friluftsliv, hantverk m.m. Lärarna har möjlighet att styra och önska innehåll. Barnen och eleverna får genom naturskolan en positiv känsla för naturen och ökar förståelsen för ekologiska samband. Verksamheten stimulerar barn och elever att röra på sig i naturen för att öka fysiska aktivitet. Kommunens pedagoger erbjuds kunskapsutbyte och fortbildning ca fyra gånger/år (en för varje årstid). Fortbildningen ska öka tryggheten hos personalen att undervisa elever ute och bidra till att den fysiska aktiviteten under skoldagen ökar.

Organisation och kostnader

Naturskolan är en kommunal resurs där Tierps kommun finansierar verksamheten. En heltidstjänst som delas av två personer. Naturskolebudgeten ligger på ca 1,2 miljon (kostnader för tjänst, minibuss och materialinköp). Vid fortbildning av grupper utanför Tierps kommun tar naturskolan betalt.

Marknadsföring/Bokning av naturskola

Marknadsföring av aktiviteter som utförs sker via FB-sidan **Naturskolan Tierp**. Annonsering av naturskolan sker också i det sociala intranätet "Insidan" för Tierps kommun. Bokning sker genom att maila naturskolan@tierp.se

Minibuss som Tierps naturskola använder i sin mobila naturskoleverksamhet. Elever i ÅK 3 får bl.a. tälja sina egna grillpinnar för att grilla pinnbröd över öppen eld. Foto: Karin Brolin.